

Verklarende fiche
voor het
duurzaam aankopen
van

papierproducten

Datum: december 2010

Versie: <gevalideerd door de stakeholders>

Deze fiche werd besproken met de stakeholders op 10 mei 2010 en 2 december 2010

Marktonderzoek is geactualiseerd in november 2016

inhoud

A	<u>Inleiding tot de gids</u>	3
1	<u>Over deze productfiche</u>	4
2	<u>Voor wie is deze fiche?</u>	5
3	<u>Waarom duurzaam aankopen?</u>	6
4	<u>Stap voor stap</u>	7
B	<u>Duurzaamheidscontext</u>	8
1	<u>Scope Papierproducten</u>	9
2	<u>Duurzaamheidstoets</u>	10
3	<u>Trends in de markt</u>	11
C	<u>Criteriadocument</u>	22
1	<u>Nieuw in de wetgeving!</u>	23
2	<u>Voorwerp van de opdracht</u>	25
3	<u>Selectie- & Uitsluitingscriteria</u>	26
4	<u>Gunningscriteria</u>	27
5	<u>Technische specificaties</u>	29
6	<u>Bijzondere uitvoeringsvoorwaarden</u>	30
7	<u>Sociale aspecten in overheidsopdrachten</u>	31
	<u>Bijlage 1: Criteria</u>	32
	<u>Bijlage 2: GRondstoffen voor vensters van Enveloppen</u>	36

---

deel A

Inleiding tot de gids

<u>Inleiding tot de gids</u>	<u>3</u>
<u>1</u> Over deze productfiche	<u>4</u>
<u>2</u> Voor wie is deze fiche?	<u>5</u>
<u>3</u> Waarom duurzaam aankopen?	<u>6</u>
<u>4</u> Stap voor stap	<u>7</u>

---

1 OVER DEZE PRODUCTFICHE

De Federale overheid wil haar consumptie meer innovatief, sociaal, ethisch en ecologisch verantwoord maken via haar koopkracht. Op die manier wil zij bepaalde beleidsdoelstellingen realiseren en het goede voorbeeld geven. Deze fiches zijn gericht op het inspireren en informeren van publieke aankopers bij het professioneel verduurzamen van overheidsopdrachten

De productfiches vormen een instrument van het federale beleid voor duurzaam aankopen zoals uitgebreid werd beschreven in de [omzendbrief van 16 mei 2014 of de meest recente regelgeving](#).

De federale aanbestedende instanties dienen bij het lanceren van een overheidsopdracht rekening te houden met de impact op milieu-, sociale en economische aspecten. Die beoordeling moet ambitieus maar realistisch zijn en zoeken naar een evenwicht tussen de drie pijlers van duurzame ontwikkeling.

Elke productgroep heeft andere impacten en risico's op vlak van duurzaamheid. Deze productfiche legt het accent op de belangrijkste impact die u als aankoper kan realiseren binnen de specifieke productgroep en bieden u achtergrond over de criteria die impact kunnen creëren

Verder vinden aankopers in deze fiche alle relevante informatie met oog op het verduurzamen van hun bestek: nieuwe trends op de markt, praktische instrumenten en tools,

objectieve criteria voor het integreren van duurzaamheid in bestekken en indicaties over mogelijke bewijsvoering door de leveranciers.

Tot slot wil de federale overheid een krachtige inspiratiebron aanbieden aan alle overheden die duurzaamheid willen integreren in hun aankoopprojecten maar onvoldoende tijd en middelen hebben om dit onderzoek en analysewerk binnen hun eigen diensten te verrichten.

2 VOOR WIE IS DEZE FICHE?

Deze informatie is waardevol voor elke overheidsorganisatie die duurzaamheid stap voor stap wil integreren in haar diverse overheidsopdrachten en aankoopprocessen. De informatie in de fiche is dan ook toegankelijk voor alle professionals actief op vlak van duurzaam aankopen, ongeacht de maturiteit van de organisatie en de rol in het aankoopproces

Deze fiche is in eerste instantie gericht aan alle aankopers binnen de federale overheid, maar biedt tegelijk waarde aan elke institutionele aankoper onderhevig aan de Belgische wetgeving overheidsopdrachten. De doelgroep is ruim en gaat van regionale, provinciale, lokale overheden tot universiteiten, ziekenhuizen, scholengroepen en culturele- of andere gesubsidieerde organisaties.

Meer specifiek is deze fiche toegankelijk voor alle betrokken actoren bij het aankoopproces: beleidsmedewerkers, aankopers,

duurzaamheidsexperten, milieuambtenaren, sociale regisseurs, juristen, etc.

Ook meer en meer commerciële aankopers hebben interesse in duurzaam aankopen. Via deze productfiches kunnen potentiële leveranciers inzichten verwerven in hoe de overheid binnen haar aankoopbeleid inzet op duurzaamheid. Het kan hen uiteraard ook inspireren voor het verduurzamen van hun eigen aankoopbeleid

3 WAAROM DUURZAAM AANKOPEN?

Overheidsaankopen zijn goed voor 14% van het Bruto Nationaal Product in Europa ¹. Met deze gigantische koopkracht dus om duurzame producten, diensten en gebouwen aan te kopen kan de markt doen verschuiven in de richting van innovatie en maatschappelijk verantwoorde productie en consumptie. Wist u dat uw aankoopdossier een hefboom is voor een duurzame transitie van de economie ?

Overheden hebben een belangrijke voorbeeldfunctie en zijn vaak de eerste grote aankopers van duurzame producten, diensten en gebouwen. Op die manier steunen zij de verdere ontwikkeling van deze markten.

Duurzaam aankopen helpt overheden ook bij het realiseren van hun strategische doelstellingen. Zo kunnen zij via aankoop bijdragen tot het reduceren van broeikasgassen en negatieve milieupacten, kansen bieden aan mensen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt of samenwerking mogelijk maken met bedrijven die personen met beperkingen tewerkstellen. Tenslotte kunnen zij extra zuurstof geven aan kleine- en middelgrote bedrijven, of innovatieve producten en nieuwe (duurzame) business modellen stimuleren als eerste grote klant.

De perceptie dat duurzaam aankopen duurder is vaak niet terecht. Duurzaam aankopen is anders gaan denken over aankoopbehoeften en dit kan leiden tot minder aankopen of anders aankopen, vaak met positieve impact op de totale kost van het aankoopproject

Vanuit al deze invalshoeken (milieu, economie, sociaal en ethisch) wordt duurzaam aankopen ook wel maatschappelijk verantwoord of strategisch aankopen genoemd

Laagste totale kost of prijs?

De kost van de gewenste goederen, diensten en werken reikt meestal verder dan enkel de aankoopprijs. In de nieuwe wet van 17 juni 2016 wordt het ook mogelijk om levenscycluskosten mee te nemen in een procedure. Dit zijn de kosten gedurende de levenscyclus van een product, dienst of werk, zoals de aanschafprijs, de gebruikskosten en de kosten volgend uit het einde van de levenscyclus, zoals inzamelings- en recyclingkosten. Het wordt zelfs mogelijk om nog verder te gaan en de kosten die te wijten zijn aan externe milieueffecten mee te nemen. Dit kan indien ze gelinkt zijn aan het voorwerp van de opdracht én objectief meetbaar zijn.

---

¹ http://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement_nl

4 STAP VOOR STAP

Als aankoper staat u voor de grote uitdaging om duurzaamheid mee te nemen in alle stappen van het aankoopproces. Het is een misvatting dat duurzaam aankopen begint en eindigt met het integreren van duurzaamheidscriteria in een bestek. Duurzaam aankopen is eigenlijk een proces en een andere manier van denken over aankopen. Alles begint met een goede voorbereiding! In het schema vindt u de 3 grote stappen voor u begint met specificeren!

- 1 voorbereiding
- 2 marktonderzoek
- 3 opmaak bestek

Duurzaam aankopen doe je niet alleen

Verschillende aankoopdiensten organiseren het aankoopproces op een verschillende wijze. De term ‘aankoper’ is een overkoepelende term die in de praktijk een samenwerking tussen juridische experts, overheidsopdrachten, interne klanten, milieu – en sociale experts enz. Aan het begin van het aankoopproces is het van belang de juiste competenties te verzamelen om samen na te denken over volgende vragen: Wie zijn de klanten van deze opdracht en wat is hun behoefte? Vanuit welk strategisch kader vertrekken we? Welke interne stakeholders beschikken over de juiste expertise op vlak van duurzaamheid en duurzaam aankopen en hoe creëer je intern draagvlak om hen te betrekken?

Heb je externe expertise nodig om de juiste keuzes te maken en de impact van je aankoop in kaart te brengen?

Wat is de aankoopbehoefte nu écht?

Het is vaak taboe maar duurzaam aankopen start met de vraag: Wat hebben we nu echt nodig? Nodig je (interne) klanten uit en denk

samen met hen na. Staan ze open om de aankoopbehoefte eens ‘out-of-the-box’ te bekijken en misschien te herdefiniëren zodat het makkelijker wordt om duurzaam aan te kopen? Hebben we dit wel nodig? Of kunnen we misschien een alternatief product voorstellen dat én innovatiever én duurzamer is? Wie weet kunnen we het product wel huren inclusief een all-in-one

Hoe veilig in gesprek gaan met een leverancier?

Het wordt jammer genoeg te weinig gedaan maar u kan mag in dialoog gaan met de markt tijdens de voorbereidingen van een aankoopdossier. Dit kan met individuele aanbieders of via een collectieve marktbevraging. Het is een goede praktijk om zoveel mogelijk marktspelers op de hoogte te brengen van uw intentie om de markt te bevragen, zodat zij kunnen deelnemen indien zij dat wensen. Een absolute must is het publiek toegankelijk maken van het resultaat van het marktonderzoek: zorg dat iedereen gelijke toegang heeft tot de informatie die u heeft verkregen tijdens de marktdialoog. Dit kan door bijv. het publiceren van een verslag dat publiek toegankelijk is, of dat bij het bestek wordt toegevoegd

Specificeren van oplossingen

Aankopers hechten traditioneel veel belang aan “technische specificaties. Deze bieden voor de organisatie de “zekerheid” dat het geleverde product voldoet aan gedetailleerde eisen. Om meer innovatieve en passende oplossingen aan te kopen is het aangewezen meer te denken in functie van een ‘oplossing voor de functionele behoeftes’. Een voorbeeld van functioneel specificeren is het aankopen van licht in plaats van verlichtingsinstallaties.

dienstverlening?

Ken uw markt

Een duurzaam product specificeren zonder marktverkenning is niet zonder risico’s. Het is belangrijk om de ontwikkelingen op de markt te kennen en zicht te krijgen op de oplossingen die reeds beschikbaar zijn bij meerdere leveranciers. Uw potentiële aanbieders kennen de duurzame innovaties in hun eigen sector. Benut deze expertise volop en ga met hen in gesprek.

deel B

Duurzaamheidscontext

	Duurzaamheidscontext	8
<u>1</u>	<u>Scope Papierproducten</u>	<u>9</u>
<u>2</u>	<u>Duurzaamheidstoets</u>	<u>10</u>
<u>3</u>	<u>Trends in de markt</u>	<u>11</u>

1 SCOPE PAPIERPRODUCTEN

Onderstaande criteria gelden voor

- **kopieerpapier en grafisch papier.** Dit omvat onbedrukt schrijfpapier, drukpapier en kopieerpapier (tot 170 g/m²), verkocht in vellen of op rollen;
- **schriften en zakboekjes;**
- vellen of rollen **papier voor persoonlijke hygiëne**, het absorberen van vloeistoffen en/of het schoonmaken van vuile oppervlakken, zoals papieren handdoekjes, toiletpapier, schoonmaakpapier, papieren zakdoekjes, gezichtstissues, keukenpapier, etc.
- **druk- en publicatiepapier.** Voorbeelden zijn papier voor kranten, magazines, supplementen, catalogi en prospectussen;

- uit een vel papier of karton gevouwen **enveloppen** met klep. Ze gelden ook voor vensterenveloppen en het materiaal van het venstergedeelte mag een ander materiaal dan houtvezel zijn. Deze productgroep omvat ook gecapitonneerde enveloppen, op voorwaarde dat zowel de capitonnering als de wanden van de enveloppen van nieuw papier of kringlooppapier gemaakt zijn;
- **etiketten;**
- **kringloopkarton** van ongeveer 150 g/m en meer. Dit omvat ponskaarten, indexkarton, briefkaartkarton, mapkarton, briefmapkarton, ticketkarton, fantasiekarton en ander karton voor kantoor- en administratieve doeleinden. Deze criteria gelden ook voor producten die gemaakt zijn van kringloopkarton, zoals de productlijn mappen, dossiers en registers. Kartonproducten voor eenmalige verpakkingen (verpakkingsmateriaal) maken geen deel uit van deze productgroep.

2 DUURZAAMHEIDSTOETS

Wat zijn de belangrijkste duurzaamheidsimpacten binnen de productgroep van papierproducten?

Een duurzame overheidsopdracht houdt rekening met verschillende beleidsdoelstellingen. Voor de federale overheid worden ze opgesomd in de omzendbrief van 16 mei 2014 of in de meest recente regelgeving. Deze beleidsdoelstellingen zijn heel ruim en kunnen u als aankoper inspireren bij het zoeken naar de specifieke doelstellingen die u wenst te bereiken met uw aankoopdossier.

Elk product, dienst of werk heeft eigen duurzaamheidsaspecten, dit zijn die aspecten waar je écht impact kan realiseren. Bijv. het is logisch dat u bij de aankoop van koffie impact hebt op eerlijke handel en biologische landbouw, maar geen impact hebt op vlak van sociale economie en kansengroepen. Om heel goed te kiezen uit alle mogelijke duurzaamheidscriteria is het als aankoper belangrijk te weten welke hefboomen tot duurzaamheid je kan activeren door je aankoop. Dit geeft focus en zorgt ervoor dat u niet afgeleid wordt om minder relevante duurzaamheidsaspecten te integreren in een bestek.

Naast relevante duurzaamheidsaspecten die gelinkt zijn aan een product, dienst of werk kan het ook zijn dat de aankoopdienst vanuit haar organisatie eigen accenten legt en die meeneemt in het aankoopproces. Bijv. als kostreductie een belangrijke doelstelling is van de aankoopdienst kan het zijn dat dit primeert doorheen het volledige aankoopproces. Duurzaam aankopen is net het evenwicht zoeken tussen het realiseren van de duurzame beleidsdoelstellingen en de prioriteiten en ambities binnen de aankoopdienst.

U vindt alle informatie over deze duurzaamheidstoets in het aankoopproces op <http://gidsvoorduurzameaankopen.be/nl/duurzame-aspecten-nl>

3 TRENDS IN DE MARKT

De markt van papier in Europa en België

De papier- en pulpindustrie is belangrijk in Europa: ze stelt meer dan 647.000 mensen tewerk in meer dan 21.000 bedrijven. Deze sector is goed voor 2,5% van de globale industriële productie en overstijgt hiermee de staalindustrie. In België zijn er momenteel nog 10 bedrijven die samen jaarlijks een half miljoen ton pulp en 2 miljoen ton papier en karton produceren. De papierindustrie is te verdelen in 3 grote segmenten: verpakkingen, grafisch papier en hygiënisch en huishoudelijk papier. Als we kijken naar de reële cijfers² spreken we over:

- Verpakkingen: 49%
- Grafisch papier: 39%
- Hygiënisch en huishoudelijk papier: 8%
- Gespecialiseerde toepassingen: 4%

Op dit moment zijn de belangrijkste trends voor de papier- en pulpindustrie: de structureel dalende vraag naar papier voor de grafische sector, de ontwikkeling van online media en e-commerce en de toenemende behoefte aan papier voor verpakkingen en huishoudelijk gebruik door de aanhoudende groei van de bevolking.

Een innovatieve industrie afhankelijk van houtvezels

De papierindustrie is een energie- en materiaalintensieve industrie die inzet op grote investeringen en innovaties op vlak van efficiëntie, op vlak van grondstoffengebruik en op vlak van hernieuwbare energie. De pulp- en papierindustrie gebruikt 30% van de globale industriële houtwinning en dit aandeel stijgt, ondanks het stijgende gebruik van gerecycleerde vezels en de stagnerende tot licht stijgende vraag naar papier. Slechts één derde van de vezels die gebruikt worden voor de productie van papier komt van gerecycleerd papier, de rest is afkomstig van nieuwe vezels.

De duurzaamheidsimpact³ van papierproducten

Papier is een energie- en materiaalintensieve industrie die grote uitdagingen kent op vlak van grondstoffengebruik, chemische emissies en (hernieuwbare) energie. De pulp- en papierindustrie investeert continu in duurzamere productieprocessen binnen elke fase van de papiercyclus: bosbeheer, pulp- en papierproductie, papiergebruik, recyclage of energiewinning en afval.

Ontbossing en potentieel verlies van biodiversiteit

Momenteel komt 37% van de nieuwe houtvezels uit duurzaam beheerde bossen. Het grootste deel van de geëxploiteerde bossen zijn oerbossen, tropische bossen en bossen waar geen management voorzien is voor het regenereren van de gekapte bomen. Verschillende organisaties promoten duurzaam bosbeheer via het opzetten van onafhankelijke certificatiesystemen, de meest gekende zijn FSC (Forest Steward Council) en PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes). Het kiezen voor papier uit vezels die afkomstig zijn uit duurzaam bosbeheer kan bijdragen tot het behoud van bossen, de bescherming van de biodiversiteit en het respect van de rechten van de inheemse bevolking.

Meer info:

<http://www.fsc.be/nl-be>

<http://www.pefc.be/nl/>

---

² <http://www.paperindustryworld.com/european-paper-industry-structural-change-continues-overall-positive-performance/>

³ <http://scholarworks.rit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1093&context=books>

Energie- en waterverbruik tijdens de productie

De papierindustrie is de grootste verbruiker van energie na de petroleum- en de chemische industrie! De sector is bewust bezig met initiatieven om hernieuwbare energiebronnen te gebruiken in het productieproces, bijv. door het verbranden van bijproducten. Dit heeft niet enkel een grote impact op de totale productiekost ook op de reductie van de CO₂-emissies.

Er is een groot verschil in energieverbruik naargelang het type papier. Er is drie keer meer energie (8 kWh per kg) nodig voor de productie van wit papier dan voor de productie van gerecycleerd papier. Dit is een belangrijke factor omdat het energieverbruik voor de fabricage van papier veel groter is dan voor de druk of het printen ervan. Kiezen voor gerecycleerd papier is dus een energie-efficiënte keuze gecombineerd met het reduceren van het aantal kg papier voor het printen via acties op vlak van duurzaam printgedrag (zie fiche [printers](#)).

Naast energie is ook water een essentieel ingrediënt voor het maken van pulp en het verwijderen van onzuivere bestanddelen. De toxische bestanddelen die worden toegevoegd aan het water voor de productie van pulp (vooral bij recyclage!) is één van de meest significante impacten van de papierindustrie. Chemische additieven (bleekproducten, kleurstoffen, lijmen, etc.) zijn nodig om nieuw papier te produceren en ook voor het verwijderen van de kleurstoffen en de inkt van het gebruikte papier. De papierindustrie is daardoor één van de meest watervervuilende industrieën. Het gebruik van wit (of gerecycleerd) papier dat op een niet-toxische wijze is gebleekt, het gebruik van niet-toxische inkt of inkt die makkelijk te verwijderen zijn van het papier zijn mogelijke acties die de watervoetafdruk (incl. de toxiciteit van het gebruikte water) kunnen reduceren.

Emissies van schadelijke stoffen tijdens de productie

Pulp heeft een bruine kleur en wordt gebleekt om het standaard witte papier te verkrijgen. Het bleken van papier gebeurt nog steeds hoofdzakelijk door het gebruik van chloorgas. Dit is een gevaarlijk en toxisch product, zowel voor de menselijke gezondheid als voor het milieu. Chloorgebleekt papier aankopen heeft dus een negatieve impact op het milieu. Door de grote populariteit van ecolabels in de papierindustrie wordt het aanbod van niet-chloorgebleekt wit papier groter en groter en is het niet duurder. De afkortingen TCF (totaal chloorvrij) en ECF (geen elementair chloor maar wel chloorverbindingen) wijzen erop dat het bleken van het papier op een meer milieuvriendelijke manier is verlopen. TCF krijgt de voorkeur. ECF-gebleekt papier is al een grote stap vooruit ten opzichte van chloorgebleekt papier, maar heeft nog steeds een grote milieu-impact.

De papierindustrie is ook één van de 3 industrieën die het meeste CO₂ uitstoten.

Materiaalefficiëntie en circulaire economie

Recycleren is niets anders dan optimaal en economisch gebruikmaken van beschikbare grondstoffen. Het afval van papierproducten kan opnieuw worden gebruikt via het opnieuw verwerken tot pulp. Het afval van papier, karton, verpakkingsmateriaal wordt verzameld en terug herwerkt tot pulp door toevoeging van water en chemische bestanddelen voor het verwijderen van inkt en onzuivere bestanddelen. Meestal wordt deze gerecycleerde pulp toegevoegd bij nieuwe pulp met oog op het garanderen van de kwaliteit van het product. Bij elke recyclagecyclus wordt de vezel kleiner. Nieuwe vezels kunnen tot 6 keer gerecycleerd worden. Naast de reductie van de afvalberg zorgt recycleren van papier ervoor dat de CO₂ langer in de vezels blijft zitten.

Dankzij zowel wettelijke als vrijwillige initiatieven bereikt de papierrecyclage in Europa meer dan 70% (2015). Europa staat hierbij wereldwijd aan de top. Dit is deels te danken aan grote investeringen om performante en efficiënte recyclagesystemen te ontwikkelen die toelaten om vezels op een kost-, energie- en water-efficiënte wijze te recycleren.

Beschikbare keurmerken op de markt

Labels kunnen ingezet worden als verificatie of bewijsvoering dat aan bepaalde sociale, ecologische en kwaliteitscriteria is voldaan. Op die manier krijgt u als aankoper een garantie van een derde, onafhankelijke partij dat de aangekochte papierproducten voldoen aan eisen die hoger liggen dan de minimale wettelijke vereisten in de Europese Unie. Hieronder vindt u het overzicht van de meest voorkomende of meest gekende labels en managementsystemen op de Belgische (en Europese) markt. In de rechterkolom wordt telkens aangeduid hoe gekend dit label is door de producenten. Dit is een momentopname (september 2016). De markt is in voortdurende verandering. Het is dus altijd aangewezen om dit mee te nemen in het marktonderzoek bij de voorbereiding van de opdracht

	Wijdverspreid in de markt. Beïnvloeding van de prijs: =
	Beperkt aanwezig op de markt Beïnvloeding van de prijs: ↗
	Onvoldoende tot niet aanwezig op de markt Beïnvloeding van de prijs: ↑

	<p>Het Blauwe Engel-Label (Blue Angel Germany) is het Duitse ecolabel, beschikbaar voor meer dan 50 verschillende producten. De certificatie gebeurt door onafhankelijke controlesystemen. Het label is een krachtig bewijsmiddel voor ecologische impact en heeft dezelfde waarde als het ecolabel. Mogelijke papierproducten met het blue angel label zijn gerecycleerd papier, hygiënisch papier, behangpapier, karton, printpapier, papier voor kranten, tijdschriften, brochures en folders, geschenkpapier, enveloppen, etiketten, papier, zelfklevende notes, schrijfpapier. Papierproducten met dit label garanderen een lagere milieubelasting over de volledige levenscyclus. De criteria gaan van energie- en waterverbruik tot gebruik van schadelijke stoffen en afval.</p> <p>Blue Angel heeft een specifieke database ontwikkeld voor het opzoeken van een papierproduct met een label.</p> <p>Het Blue Angel label is wijdverspreid bij papierproducenten en heeft dus geen of weinig impact op de prijs.</p> <p>Meer info: https://www.blauer-engel.de/de/news-infos/papier-finder</p>
	<p>Het ecolabel Nordic Swan is een vrijwillig ecolabel dat de impact van een product over de volledige levensduur in kaart brengt, met grote focus op de grondstoffen (nieuwe of gerecycleerde vezels uit duurzaam bosbeheer), energie- en waterverbruik, schadelijke stoffen, afval en beperkte emissies van CO2 tijdens de productie van papierproducten.</p> <p>Er is een Nordic Swan label voor de volgende papierproducten: copy & print papier, papieren zakdoeken, wc-papier, water- en vetafstotend papier, koffiefilters en verpakkingen voor voeding.</p> <p>Het Nordic Swan label is vergelijkbaar met het Blue Angel label of het Europese ecolabel qua kwaliteitsgarantie maar het is iets minder wijdverspreid in West-Europa. Het is vooral populair in Scandinavische landen waar het de 'norm' is voor duurzame papierproducten.</p> <p>Meer info: http://www.nordic-ecolabel.org/portals/paper/criteria-for-nordic-ecolabel/nordic-ecolabelling-criteria-for-copy-and-printing-paper/</p>

	<p>Het EU-Ecolabel is het officiële Europese milieulabel dat een erkenning geeft van de milieuvriendelijkheid van producten en diensten. Het label heeft tot doel de negatieve effecten van productie en verbruik op het milieu, de volksgezondheid, het klimaat en de natuurlijke hulpbronnen te verminderen.</p> <p>Er is een Ecolabel voor papierproducten waarbij een garantie wordt geboden dat het papier is gemaakt van gerecycleerde vezels of nieuwe vezels uit duurzaam bosbeheer, de emissies op vlak van CO₂ en SO₂ in de lucht beperkt zijn en de emissies van schadelijke stoffen in het water beperkt zijn.</p> <p>Er is een ecolabel beschikbaar voor volgende papierproducten: copy & print papier, nieuwsbladpapier, bedrukt papier, wc-papier en papieren verpakkingsmateriaal.</p> <p>Het ecolabel is wijdverspreid voor papierproducten en heeft dus geen of weinig impact op de prijs.</p> <p>Meer info: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/copying_paper.pdf</p>	
	<p>Cradle to Cradle is een certificaat dat garanties biedt op vlak van circulair aankopen daar het producten certificeert die gedurende hun volledige levensduur veilig en herbruikbaar zijn en die goed scoren op vlak van (her)gebruik van gezonde materialen, energie, water en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Cradle to Cradle-certificering kan behaald worden op vijf niveaus: Basic, Bronze, Silver, Gold en Platinum. Producenten worden zo uitgedaagd om hun product continu te verbeteren.</p> <p>C2C is een groeiend certificaat. Er zijn papierproducten zoals print papier, archiveringssysteem, hygiënisch papier, etc. met een C2C-certificaat beschikbaar in België. Alle details zijn beschikbaar op de website van het C2C-platform in België.</p> <p>Meer info: http://www.c2cplatform.be/</p>	
	<p>Papierproducten met het PEFC-label garanderen dat het papier of het papierproduct afkomstig is uit vezels afkomstig uit duurzaam beheerde bossen. De bedrijven met een PEFC-label zijn te raadplegen via een zoekmachine op de website.</p> <p>Meer info: http://www.pefc.be/nl/bedrijf/lijst-pefc-gecertificeerde-bedrijven/recherche#s</p>	
	<p>Een FSC-label op een papierproduct garandeert dat het product bijdraagt aan het verantwoorde beheer van bossen en dat er ofwel minimaal 70% van het materiaal uit gecertificeerd bos komt ofwel voor 100% bestaat uit gerecycleerd materiaal. Er bestaan drie verschillende types van FSC-labels, dit in functie van de samenstelling van het product: FSC 100%, FSC Mix en FSC Recycled.</p> <p>FSC heeft een leveranciersgids gepubliceerd waar de FSC gecertificeerde bedrijven van de grafische, papier- en verpakkingsindustrie in zijn opgenomen.</p> <p>Meer info: http://www.fsc.be/preview.fsc-leveranciersgidsgrafische-papier-en-verpakkingssector.a-409.pdf</p>	

Milieumanagementsystemen

Een milieumanagementsysteem is gericht op het beheersen en verbeteren van prestaties op vlak van de milieu-impact van de organisatie. Indien u aan de uitvoerder vraagt om een milieumanagementsysteem voor te leggen heeft u de zekerheid dat er voldaan wordt aan de milieuwetgeving en dat de organisatie streeft naar een continue verbetering van de milieuprestaties.

De meest gekende milieumanagementsystemen op de Europese markt zijn EMAS en ISO 14001. Maar er zijn ook specifieke managementsystemen die focussen op duurzaam bosbeheer. Het grootste accent bij deze systemen ligt op het behouden en versterken van het bosecosysteem en een bosmanagement gericht op de continue toelevering van hout op lange termijn.

	<p>Het Europees Milieumanagement- en Audit Schema (EMAS) is een milieubeheer- en auditsysteem van de EU voor bedrijven en andere organisaties. EMAS biedt een systeem om een organisatie te evalueren en te verbeteren op vlak van milieuprestaties.</p> <p>Het label is gekend, maar niet wijdverspreid bij de pulp- en papierproducenten.</p> <p>Meer info: http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm</p>	
	<p>ISO 14001 is de milieumanagementstandaard van de Internationale Organisatie voor Standaardisatie. ISO 14001 stelt een systematische aanpak voor met oog op het continu verbeteren van de milieu-impact van de activiteiten, producten en diensten van de organisatie.</p> <p>ISO 14001 is in volle expansie in de EU en kent in de markt een verdubbeling over de laatste 8 jaar. Er zijn enkel algemene statistieken per land gekend, nog niet per sector.</p> <p>Meer info: http://www.iso.org/iso/home/standards/management-standards/iso14000.htm</p>	
	<p>PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes) is het grootste boscertificatiesysteem ter wereld dat de garantie biedt voor duurzaam bosbeheer.</p> <p>Onafhankelijke certificatie-instellingen doen de controles, zowel in het bos (het beheer van het bos) als bij de bedrijven die het hout verwerken (opslag, verwerking, transport, verkoop).</p> <p>Er zijn twee types certificaten: Het bosbeheercertificaat voor bosbeheerders die garanties willen geven dat hun bos duurzaam wordt beheerd, kunnen het PEFC-certificaat behalen. En het PEFC Chain of Custody voor bedrijven die hout of papier verwerken. Elk bedrijf in de papierketen dient over een certificaat - het Chain of Custody-certificaat genoemd - te beschikken om papier te mogen verhandelen onder het PEFC-label. Minstens 70% van het gebruikte materiaal in het product moet gecertificeerd of gerecycleerd zijn om het logo op het product te mogen gebruiken.</p> <p>Meer info: http://www.pefc.be/nl/</p>	

	<p>De Forest Stewardship Council (FSC) promoot ecologisch geschikt, sociaal correct en economisch leefbaar bosbeheer van bossen wereldwijd. Het keurmerk stelt geen eisen aan het productieproces van papier of karton maar focust op het management van het bos: het respect van het bos-ecosysteem, de biodiversiteit en het respect van de werkomstandigheden van de bosarbeiders met oog op de uitbouw van een duurzame en economisch rendabele activiteit over de lange termijn.</p> <p>Ook FSC werkt met certificaten op verschillende niveaus: bossen die beheerd worden volgens de FSC-Principes en -Criteria kunnen een FSC-certificaat behalen na een onafhankelijke controle. Het hout mag dan als FSC gecertificeerd hout verkocht worden. Om de garantie te geven dat een eindproduct FSC gecertificeerd is, is het belangrijk om ook een controle te hebben op vlak van traceerbaarheid bij elke schakel tussen het bos en het eindproduct. Deze controles gebeuren via de zogenaamde FSC Chain of Custody certificering. De producten zelf kunnen dan gelabeld worden met één van de 3 FSC-labels (zie hoger bij labels en certificaten).</p> <p>Enkel bedrijven met een FSC Chain of Custody certificaat, die op onafhankelijke wijze geauditeerd worden, mogen FSC gecertificeerde producten aanbieden.</p> <p>Meer info: http://www.fsc.be/nl-be/fsc-label-garantie</p>
---	---

Let op:

1. Een milieumanagementsysteem is gelinkt aan een organisatie, niet aan een product!
2. Indien deze systemen onvoldoende verspreid zijn op de markt is het een risico om dit te eisen als selectie- of uitvoeringscriterium. Markverkenning biedt hier vaak bijkomende hulp. Er bestaan echter bijkomende technieken om leveranciers te vragen naar hun milieuentangement. Zie hiervoor de rubriek milieumanagement op www.gidsvoorduurzameaankopen.be

Trends

Digitalisering treft de papiermarkt

De algemene vraag naar papier in Europa is licht dalend. Eén van de grootste redenen hiervoor is de steeds verdergaande digitalisering van de informatie en communicatie. Toch zijn we in Europa nog ver van het werken in een papierloze omgeving: een meerderheid van de professionals verkiest een papieren versie van rapporten en administratieve documenten boven de digitale versie. Grafisch- en printpapier is nog steeds het primaire communicatiemiddel en heeft een grote waarde in administraties en overheden, educatieve instellingen en voor de geprinte media. De trend is wel niet tegen te houden, de toekomst wordt méér digitaal en minder papier!

De papierindustrie is een circulaire economie

De papierindustrie is koploper in de circulaire economie. Dankzij het gebruik van hernieuwbare grondstoffen en de recyclage van oud papier, waarbij de papervezels tot 7 keer kunnen hergebruikt worden, creëert deze industrie een positieve meerwaarde bij elk hergebruik van het papier of karton. Deze manier van meervoudig hergebruik van onze grondstoffen wordt algemeen erkend als één van de pijlers voor de toekomstige Europese economische groei van de sector.

De circulaire businessmodellen zijn dan ook perfect toepasbaar op de papier- en pulpindustrie. In de productieprocessen van pulp en papierproducten is het einde van de levenscyclus namelijk gelinkt met het begin van een nieuwe cyclus. Europa is bovendien mondiale leider in de markt van gerecycleerde papierproducten:

- 90% van de kranten en magazines bestaan uit gerecycleerd papier
- 90% van de kartonnen dozen bestaan uit gerecycleerde vezels
- 72% van het gebruikte papier wordt gerecycleerd
- 54% van de vezels die gebruikt worden voor de productie van nieuw papier komen van gerecycleerde vezels.

De sector is volop bezig met het ontwikkelen van producten volgens de principes van eco-design: hierbij staat het maximaal hergebruiken van een vezel doorheen zijn volledige levenscyclus voorop.

Meer info:

http://digibook.digi-work.com/Digibooks.aspx/Get/cepi/1467/WEF_Design_Management_for_CircularityFinalpdf

Lijst met duurzaam en ecologische kantoorartikelen

Om bedrijven en overheden te inspireren en te informeren over duurzame kantoorproducten heeft de beroepsfederatie van de producenten en distributeurs van kantoorartikelen en papierwaren (Belgian Office Products and Stationery Trade Association, www.bosta.org) een portaalsite ontwikkeld (<https://responsible-office.be/>). Het doel van deze website is het aanbieden van een lijst om vraag en aanbod naar bijv. duurzame papierproducten beter op elkaar af te stemmen. Enkel aanbieders die producten aanbieden met een duurzaamheidslabel zoals Blaue Engel, Europees en Nordic Ecolabel, FSC, PEFC, etc. kunnen hun producten op deze website plaatsen. Producten worden zowel op productniveau (productlabel) als op bedrijfsniveau (managementsysteem) gequoteerd en zo ontstaat er een rangschikking met de beste (meest duurzame) producten.

Meer info: <https://responsible-office.be/nl>

Nieuwe kansen in de bio-economie

De term 'bio-economie' betekent dat biologische hulpbronnen (waaronder ook papierafval) worden gebruikt als grondstof voor de productie van voedsel en energie. De Europese pulp- en papierindustrie ziet grote kansen in de bio-economie. Nieuwe businessconcepten zullen de papierproducenten toelaten om vezels te gebruiken in tal van nieuwe toepassingen zoals textiel, cosmetica, voeding- en farmaceutische industrie, en ook voor biobrandstoffen. De Belgische pulp- en papierindustrie produceert nu reeds meer dan 8% van de groene energie in België.

Duurzaam bosbeheer

Het grootste deel van de Belgische pulp- en papierproducenten engageren zich om vezels aan te kopen uit legaal en duurzaam bosbeheer. Hout wordt meer en meer gezien als een waardevolle grondstof die op een duurzame manier dient te worden beheerd. Duurzaam bosbeheer houdt rekening met de ecologische, sociale en economische dimensies van het managen van bossen. Er zijn ondertussen meer dan 17 initiatieven actief op vlak van duurzaam bosbeheer.

De basiselementen zijn:

- het behoud van ecosystemen
- de bescherming van de bossen
- het beschermen van de biodiversiteit
- het beschermen van de rechten van de inheemse volkeren

Duurzaam bosbeheer zit in de lift. Het wordt sterk op de agenda gezet door overheidsaankopers en het vindt snel zijn ingang in het bedrijfsleven. De uitdagingen blijven groot: nog geen 30% van de bossen wordt vandaag duurzaam beheerd. Eén van de redenen is het illegaal kappen van hout en de hogere kost die gepaard gaat met het management van de bossen en de certificeringsprogramma's (meerprijs van 10%-20%). Op langere termijn is dit de enige economische optie, daar enkel duurzaam bosbeheer kan garanderen dat er een continue toegang blijft tot grondstoffen. De meest gekende initiatieven zijn FSC & PEFC.

Meer info:

<http://www.fsc.be/nl-be/fsc-label-garantie>

<http://www.pefc.be/nl/>

Papier uit suikerriet

Suikerriet zijn excellente alternatieve vezels voor de productie van papier. Ze zijn ook ecologisch superieur aan houtvezels want deze grassoorten zijn bij de snelst groeiende op aarde (gemiddelde groei voor oogst is 3 à 4 maanden). De eigenschappen van deze vezels zijn ook perfect voor de productie van papier: ze zijn sterk en zacht, en perfect te recyclen. Gezien het rendement van hout veel hoger ligt is het marktaandeel van papier uit alternatieve vezels nog verwaarloosbaar klein. Het biedt wel perspectief op langere termijn, gezien de snelle achteruitgang van bosoppervlakte op aarde, dit voor zover het beheer van de nieuwe plantages op een ecologisch verantwoorde manier zou gebeuren.

In Nederland wordt inmiddels ook geëxperimenteerd met papier uit steenproducten

Inkt uit papier laseren

Niet gewoon recyclen maar de inkt uit het papier laseren waarna het papier opnieuw bedrukt kan worden? Dit zou een nieuwe ecologische (r)evolutie in de papierindustrie kunnen teweeg brengen. De techniek werd ontwikkeld door onderzoekers aan Cambridge en zou milieuvriendelijker zijn dan het gewone recyclageproces. De technologie verhit de inkt tot het damp punt, waardoor de inkt verdwijnt zonder het papier te beschadigen. Dat geldt niet alleen voor tekst, maar ook voor afbeeldingen. Hoe vaak de inkt van het papier kan verwijderd worden, is nog niet duidelijk. De technologie biedt mogelijkheden voor een toekomstige 'wisfunctie' op printers en kopieerapparaten. Deze technologie kan het aantal bomen dat voor de papierproductie gekapt wordt, drastisch doen dalen. Bovendien is het goedkoper en milieuvriendelijker dan gewoon recyclen: in vergelijking met recyclage is de CO₂-uitstoot tot 79 procent minder, en er zouden veel minder chemicaliën nodig zijn. Bovendien vermijdt deze technologie het kappen en transport van bomen en het produceren en verdelen van papier.

Meer info: <http://www.hln.be/hln/nl/2657/Ecotips/article/detail/1441126/2012/05/20/Recyclage-idee-Inkt-uit-papier-laseren.dhtml>

Energie-efficiënte technologieën om papier te produceren

Veel milieuvriendelijker, energiezuiniger en goedkoper papier maken komt in zicht dankzij een nieuw chemisch proces ontwikkeld in Nederland. Een nieuwe productietechnologie DES (Deep Eutectic Solvents) maakt het mogelijk om het aantal graden te halveren waardoor het drogen energie-efficiënt is. Grote fabrieken produceren momenteel pulp uit hout, waarvan later papier wordt gecreëerd. Het traditionele procedé is energie-intensief omdat het halffabrikaat bij dit proces nat wordt gemaakt en daarna moet drogen. Bij het chemisch proces om pulp te fabriceren zijn temperaturen nodig van wel 150 graden Celsius. Deze nieuwe methode zorgt niet enkel voor kortere droogperiodes maar gebruikt volledig biologisch afbreekbare stoffen en maakt de huidige, milieuvriendelijke chemicaliën om papier te maken overbodig .De papierindustrie is enthousiast, noemt het zelfs 'revolutionair' en verwacht in 2040 een daling van veertig procent in de energiekosten. In Nederland wordt een proefproject opgestart met veertien Europese bedrijven. Deze technologie zou de manier waarop papier wordt geproduceerd voorgoed kunnen veranderen.

Meer info:

<https://www.nemokennislink.nl/publicaties/revolutie-in-papierindustrie-door-nieuwe-chemische-stof>

Opportunities

Hoe kan u als aankoper bijdragen tot duurzamer aankopen en gebruiken van papier in uw organisatie?

1. Zet in op gedragsverandering via interne procedures voor papiergebruik en -afval

Het reduceren van de papierbehoefte (en dus minder papier aankopen) is de meest duurzame oplossing. In grote organisaties is dit enkel mogelijk als dit gepaard gaat met:

- Sensibiliserende acties of interne procedures rond het gebruiken van papieren documenten in vergaderingen, archivering, etc.
- Actief beleid op vlak van het sturen van het printgedrag (automatische programmering van dubbelzijdig printen, het meten van het printgedrag, etc.)
- Het mogelijk maken van het sorteren van het afval en afzonderlijke verzamelbakken voor papieren afval
- Het organiseren van een collectieve ophaling door een recyclagebedrijf.

2. Kies voor duurzaam papier (gerecycleerd en/of uit vezels afkomstig uit duurzaam beheerde bossen)

Om aankopers transparantie en garantie te bieden bij de aankoop van papierproducten uit duurzame vezels zijn diverse certificatiesystemen en labels op de markt. Er is voor vele papierproducten een alternatief beschikbaar mét ecolabel of met een certificaat van duurzaam bosbeheer. Alle producten met ecolabels zoals het Europese Ecolabel, Blue Angel of Nordic Swan kunnen als bewijs dienen van duurzaam papier of papierproducten.

Enkele richtinggevende pistes voor de aankoop van duurzaam papier (en/of papierproducten) zijn:

- **Reduceer het gewicht van het papier.** Printpapier van 70g/m³ is perfect bruikbaar in een kantooromgeving. Hierbij is het belangrijk dat de printinfrastructuur toelaat om met een papier van een lager grammage kwalitatief te printen.
- **Verkiez papier op basis van een hoog % gerecycleerde vezels én/of vezels afkomstig uit duurzaam bosbeheer (zie FSC/PEFC).** Dit kan perfect door het vragen naar gecertificeerde papierproducten waarbij ook de producent in het bezit is van een certificaat (chain of custody). Producten met het FSC/PEFC label hebben automatisch minstens 70% gerecycleerde en/of gecertificeerde content.
- **Kies voor papier gemaakt met minimale (chemische) emissies en of toevoeging van schadelijke stoffen.** Er worden veel chemicaliën gebruikt tijdens de productie van papier. Koop papier aan waarvoor geen gevaarlijke stoffen zijn gebruikt. Kies voor papier met een lagere witheid en/of vermijd het gebruik van gekleurd papier. Dit biedt meer mogelijkheden voor het vermijden van gevaarlijke of ecologisch schadelijke bestanddelen. Het papier moet in elk geval ECF (Elementary Chlorine Free - gebleekt zonder chloorgas) of TCF (Totally Chlorine Free – volledig chloorvrij gebleekt) zijn. Papier met een type I ecolabel voldoet aan deze vereiste.

3. Kies voor duurzame leveringen

Elke aankoop gaat gepaard met een levering maar ook een leverancier. Als aankoper kan u een grote impact hebben op het vergroenen van de vloot van leveranciers en de impact van de geleverde producten. Door het inzetten op duurzame leveringen heeft u een positieve (of minder negatieve) bijdrage tot de milieu-impact van aangekochte producten of diensten over de volledige levensduur. Logistieke stromen hebben namelijk een grote impact door de verbranding van fossiele brandstoffen die verantwoordelijk zijn voor de uitstoot van broeikasgassen (waarvan CO₂) en andere impacten op milieu, biodiversiteit en gezondheid. Het streven naar duurzame leveringen is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen aankoper en leverancier. De aankopende organisatie kan inzetten op het sturen naar een efficiënt bestelgedrag door bestellingen maximaal te bundelen. De leverancier kan aangemoedigd worden om te investeren in een CO₂-efficiënte vloot en kan gestimuleerd worden om managementsystemen te implementeren zoals 'lean & green' (of gelijkwaardig).

De overblijvende CO₂-uitstoot van een efficiënte levering kan ook gecompenseerd worden door vrijwillig gecertificeerde klimaatprojecten te steunen (ook CO₂-compensatie genoemd). Hierdoor wordt een prijs aan elke ton CO₂-uitstoot verbonden waardoor leveranciers gestimuleerd worden om nog verder te gaan in hun inspanningen tot het verminderen van hun CO₂-uitstoot. Sommige leveranciers bieden dit trouwens al standaard aan.

Voor het realiseren van maximale impact op vlak van een CO₂-efficiënte levering kan het aangewezen zijn om de CO₂ -uitstoot van de levering te monitoren met oog op reductie van CO₂ over de looptijd van het contract. Het meten van de uitstoot is namelijk de eerste stap naar een efficiënt en duurzaam beheer van de logistieke stromen die gelinkt zijn met het aankopen van goederen en diensten. Het meten van CO₂ is een complexe materie, er bestaan meetmethodes en calculatoren die u hierbij kunnen inspireren.

Meer info:

www.co2logic.be

<http://lean-green.nl>

Andere criteriadocumenten

Europa – Green Public Procurement

http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/toolkit/paper_GPP_product_sheet_nl.pdf

Nederland – Pianoo

<https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/milieucriteriapapier-jan2016.pdf>

deel C

Criteria document

<u>Criteria document</u>	<u>22</u>	
<u>1</u>	<u>Nieuw in de wetgeving!</u>	<u>23</u>
<u>2</u>	<u>Voorwerp van de opdracht</u>	<u>25</u>
<u>3</u>	<u>Selectie- & Uitsluitingscriteria</u>	<u>26</u>
<u>4</u>	<u>Gunningscriteria</u>	<u>27</u>
<u>5</u>	<u>Technische specificaties</u>	<u>29</u>
<u>6</u>	<u>Bijzondere uitvoeringsvoorwaarden</u>	<u>30</u>
<u>7</u>	<u>Sociale aspecten in overheidsopdrachten</u>	<u>31</u>
<u>Bijlage 1: Criteria</u>		<u>32</u>
<u>Bijlage 2: GRondstoffen voor vensters van Enveloppen</u>		<u>36</u>

1 NIEUW IN DE WETGEVING!

De Belgische regelgeving overheidsopdrachten is van toepassing op alle overheden in België en gebaseerd op Europese regelgeving. Op 17 juni 2016 werd een nieuwe wet inzake overheidsopdrachten (Wet OO 2016) goedgekeurd. Deze wetgeving zal de wet OO 2006 vervangen van zodra de uitvoeringsbesluiten voorhanden zijn. Dit wordt verwacht in de loop van 2017. Momenteel (november 2016) is de overheidsopdrachtenwet 2006 nog van toepassing! Hieronder krijgt u een overzicht van de meest relevante wijzigingen met oog op het duurzaam aankopen van goederen, diensten en werken. Voor nieuws inzake de uitvoeringsbesluiten en de details in de wet verwijzen wij naar <http://www.publicprocurement.be/nl>

Het naleven van milieu-, sociaal en arbeidsrecht (*art. 7 Wet OO 2016*)

Ondernemers moeten het milieu-, sociaal en arbeidsrecht naleven volgens het Europees Unierecht, nationale recht of collectieve arbeidsovereenkomsten. Nu wordt ook heel expliciet gemaakt dat zij deze wetgeving ook moeten doen naleven door elke persoon die handelt als onderaannemer in welke fase ook, en door elke persoon die personeel tewerkstelt voor de uitvoering van de opdracht. Hierbij wordt rechtstreeks verwezen naar internationale conventies zoals de ILO-conventie. Indien de aanbestedende overheid inbreuken vaststelt kan zij desgevallend maatregelen treffen of een inschrijver uitsluiten. [Zie ook verplichte en facultatieve uitsluitingsgronden in de nieuwe wet OO 2016.](#)

Het voorbehouden van opdrachten (*art.15 Wet OO 2016*)

De nieuwe wet stelt dat de toegang tot de opdracht voorbehouden kan worden aan sociale werkplaatsen en aan ondernemers die de maatschappelijke en professionele integratie van gehandicapten of kansarmen tot doel hebben, of dat de uitvoering van opdrachten voorbehouden kan worden in het kader van programma's voor beschermde arbeid, mits ten minste dertig procent van de werknemers van deze werkplaatsen, ondernemingen of programma's gehandicapte of kansarme werknemers zijn.

Het grote verschil t.a.v. de vorige wetgeving is dat de verschillende vormen van sociale economie niet

langer gedefinieerd zijn maar dat er hoofdzakelijk met het 30%-criterium wordt gewerkt.

Het gebruik van keurmerken en labels (*art. 54 Wet OO 2016*)

Labels en keurmerken kunnen een efficiënt instrument zijn om overheidsopdrachten te verduurzamen. Het gebruik van labels zal zich in de toekomst niet langer beperken tot de bewijsfase want de nieuwe wet bepaalt dat overheden keurmerken kunnen voorschrijven om besteisen te definiëren. Dit betekent concreet dat de aanbestedende overheid een specifiek label of keurmerk voorschrijft ter definitie van de eisen, op voorwaarde dat andere gelijkwaardige keurmerken en andere geschikte bewijsmiddelen ook worden aanvaard. Belangrijk is dat dit zowel toegelaten is in de technische specificaties als in de gunningscriteria en de uitvoeringsvoorwaarden en dat er hiermee nu ook ingezet zal kunnen worden op sociale of andere kenmerken (momenteel ligt de focus vooral op milieukeurmerken). Belangrijke randvoorwaarde is dat het moet gaan om betrouwbare labels en dat de onderliggende keurmerkeisen van het opgelegde keurmerk alleen betrekking moeten hebben op criteria die verband houden met het voorwerp van de opdracht.

Sociale en ecologische gunningscriteria (*art. 81 Wet OO 2016*)

Ook in de nieuwe wet overheidsopdrachten kunnen sociale aspecten en milieuaspecten via gunningscriteria beoordeeld worden. Daarnaast kan de aanbestedende overheid in de gunningscriteria ook inzetten op een methodologie m.b.t. de bepaling van de

levenscycluskosten. Bijzonder belangrijk m.b.t. sociale overwegingen bij overheidsopdrachten is art. 81, §3 die stelt dat het specifieke productieproces en het specifiek proces voor een andere fase van de levenscyclus kunnen beoordeeld worden op basis van een gunningscriterium. Dit biedt veel kansen met oog op het streven naar eerlijke en duurzame handel en het respect van de arbeidsvoorwaarden en mensenrechten in de keten.

Methodologie voor levenscycluskosten (art. 82 Wet OO 2016)

De nieuwe wet stimuleert het gebruik van een methodologie voor het berekenen van de levenscycluskosten. Het basisuitgangspunt is dat het criterium 'prijs' niet enkel verband houdt met de kost van de verwerving, maar met alle kosten die gepaard gaan met het gebruik van het verworven werk/product/dienst, zowel de verwervingskosten als de gebruikskosten, zoals kosten voor verbruik van energie, kosten voor onderhoud en kosten verbonden aan het einde van de levenscyclus, zoals kosten voor ophaling, ontmanteling of recyclage. De wet laat mogelijks ook toe om 'externaliteiten' mee te nemen in de opdracht (CO₂-uitstoot, watervervuilingskosten) voor zoverre deze objectief meetbaar en te monetariseren zijn.

De nieuwe wetgeving stuurt aan op de ontwikkeling van gemeenschappelijke berekeningsmethoden voor levenscycluskosten, bijvoorbeeld op Europees, nationaal of regionaal niveau.

Innovatie en Innovatiepartnerschap (art. 40 Wet OO 2016)

In enkele gevallen wenst de overheid specifieke innovatieve oplossingen die nog niet op de markt beschikbaar zijn. In de nieuwe wet is een mogelijkheid opgenomen van 'innovatiepartnerschap' waarbij de aanbestedende overheid aangeeft in de opdrachtdocumenten dat er behoefte is aan innovatieve producten, diensten of werken, en dat met de aanschaf van reeds op de markt beschikbare producten, diensten of werken niet in

die behoefte kan worden voorzien. Een innovatiepartnerschap dient te zijn gericht op de ontwikkeling van innovatieve producten, diensten of werken en dient gevolgd te worden door de aankoop van de daaruit resulterende innovaties, mits deze voldoen aan de prestatieniveaus die tussen de aanbestedende overheid en de deelnemers zijn afgesproken. Let op: het is geen evidentie om prestatieniveau's en maximum prijzen te bepalen voor oplossingen die nog niet bestaan!

Losstaand van het innovatiepartnerschap is het mogelijk om innovatie reeds met meer courante methoden in overweging te nemen. Het marktverkennd onderzoek is wel het meest voor de hand liggend, maar ook onderhandelingsprocedures of het werken met varianten bieden mogelijkheden om innovatie te stimuleren.

Energie-efficiëntieprestaties (art. 168. Wet OO 2016)

Via de nieuwe wetgeving overheidsopdrachten wordt het verwerven van producten, diensten en gebouwen met hoge energie-efficiëntieprestaties aangemoedigd en in sommige gevallen verplicht. Belangrijke randvoorwaarde is dat de hoge eisen op vlak van energie-efficiëntie in overeenstemming moeten zijn met de principes van voldoende concurrentie, kosteneffectiviteit, de economische haalbaarheid, de duurzaamheid en de technische geschiktheid. Ook worden aanbestedende overheden gestuurd naar het overwegen van energieprestatiecontracten bij het plaatsen van opdrachten voor diensten met oog op het realiseren van energiebesparingen op de lange termijn. Het KB van 13 juli 2014 breidt de energie-efficiëntie verplichtingen bij overheidsopdrachten van gebouwen uit naar een hele lijst van bijkomende producten en diensten.

Voor meer informatie over de huidige en nieuwe wet overheidsopdrachten ga naar

<http://gidsvoorduurzameaankopen.be/nl/juridische-achtergrond>

2 VOORWERP VAN DE OPDRACHT

Het voorwerp van de opdracht is de ‘titel’ of het ‘onderwerp’ van de opdracht. Dit moet potentiële inschrijvers overtuigen om de aankondigingsdocumenten en/of het bestek te openen. Reeds hier moet duidelijk gemaakt worden dat het om een duurzame opdracht gaat gezien alle andere bepalingen in het bestek steeds verwijzen naar de omschrijving van het voorwerp van de opdracht

De omschrijving van het voorwerp bij een duurzame opdracht is best zo transparant mogelijk over het duurzame karakter van de opdracht. Zo zijn de potentiële inschrijvers meteen op de hoogte van de doelstellingen van de aanbestedende overheid.

Levering van milieuvriendelijk papier (verder te specificeren op basis van het hoger vermelde toepassingsgebied)

Voorwerp van opdracht in de context van het beleid van de organisatie.

“<.....> (naam van de openbare overheid) hecht belang aan de milieuzorg en de sociale aspecten. Dit wordt verklaard in haar <strategisch beleid>, <missie>, <aankoopbeleid>, ...”

Het werkt sterk sensibiliserend. Door het voorwerp van de opdracht duurzaam te maken nemen overheidsaankopers het voortouw. De markt merkt deze toename in duurzame opdrachten op. Dit signaal kan ervoor zorgen dat de markt meer en meer gaat investeren in duurzame producten en bedrijfsprocessen om zo een goede kans te maken

op het binnenhalen van overheidsopdrachten. Hoe meer bedrijven inzetten op duurzaamheid, hoe groter het aantal inschrijvers wordt en hoe competitiever de markt. Dit heeft dan weer een positief effect op de prijs voor duurzame producten en diensten.

Het is stimulerend voor pioniers. Het integreren van duurzaamheid in het voorwerp van de opdracht is ook een beloning voor deze bedrijven die een pioniersrol opnemen en echte voortrekkers zijn op vlak van duurzaamheid. De kans dat zij de opdracht binnenhalen is namelijk veel groter dan voor bedrijven die zich nog moeten omschakelen naar meer duurzame productiemethodes of die nog aan het begin staan van een integratie van duurzame producten in hun catalogus.

Het is noodzakelijk voor de opmaak van het duurzame bestek. Alle eisen die verder opgenomen worden in het bestek worden gelinkt met het voorwerp van de opdracht. De wetgeving is hier heel duidelijk over: de criteria opgenomen in het bestek dienen verband te houden met het voorwerp van de opdracht.

3 SELECTIE- & UITSLUITINGSCRITEIA

De selectiecriteria hebben uitsluitend betrekking op de leverancier en staan dus los van de eigenschappen van de producten, diensten of werken die worden aangekocht, de wijze van gunning van de opdracht, de uitvoering van de opdracht enz. De grote vraag is hier: welke potentiële leveranciers krijgen toegang tot de opdracht?

Welke selectiecriteria zijn relevant?

Selectiecriteria worden gebruikt om niet geschikte potentiële opdrachtnemers uit te sluiten of om geschikte opdrachtnemers te selecteren die toegang krijgen tot de opdracht. Selectiecriteria zijn echter sterk gereguleerd door de wetgeving overheidsopdrachten, de keuze is dus gelimiteerd. Hieronder volgen enkele opties om duurzaamheid te laten doorwegen bij het selecteren van geschikte leveranciers:

Een overheid kan potentiële opdrachtnemers uitsluiten indien sprake is van ernstige overtreding op vlak van sociale en/of milieuwetgeving.

Verder kunnen eisen opgelegd worden die de geschiktheid van een potentiële opdrachtnemers beoordelen en bepalen of die in staat is de duurzame opdracht uit te voeren. Heeft de potentiële opdrachtnemer al ervaring met duurzame opdrachten? Welke maatregelen neemt de hij op vlak van milieubeheer? Hoe worden de sociale risico's beheerd doorheen de keten?

Voor het bepalen van de geschiktheid van de leverancier kan gevraagd worden naar referenties waarbij duidelijk wordt gepeild naar de duurzaamheidsaspecten van de referentieopdrachten. Zo kan u partijen uitsluiten die nog geen enkele ervaring hebben met duurzaamheid.

Er moet echter telkens nagedacht worden over de relevantie van de selectiecriteria en de proportionaliteit in functie van de grootte en de duurtijd van de opdracht. Zo heeft het geen zin om bewijs te vragen van een milieubeheersysteem in een kleine opdracht, daar de inspanning om het certificaat voor het milieubeheersysteem te verkrijgen disproportioneel zwaar is in vergelijking met de grootte van de opdracht.

Voor gedetailleerde informatie over milieubeheersystemen, zie <http://gidsvoorduurzameaankopen.be/nl/milieu/milieubeheer>

Voor gedetailleerde informatie over de juridische achtergrond van het integreren van selectiecriteria bij overheidsopdrachten, zie <http://www.publicprocurement.be/nl>

Milieumanagement

In 2006 werkt 80 % van de Belgische papierproductiebedrijven onder een milieubeheersysteem: de bekende ISO 14001 en EMAS⁴. Deze certificatiesystemen brengen de onderneming in een dynamiek van permanente verbetering en globale bewustwording van het belang en haar invloed op het milieu.

Gezien dit marktaanbod (in België) kan het in bepaalde gevallen verantwoord zijn te vragen naar een milieuzorgsysteem bij procedures waarbij een voorafgaande selectie van kandidaten plaatsvindt. Hierbij dient benadrukt te worden dat bovenstaande cijfers betrekking hebben op papierproductiebedrijven en niet op verwerkers van papier en karton. Ze gelden ook niet voor groothandels of kleinhandels.

Voor cijfers m.b.t. milieuzorgsystemen in de sector van het drukwerk, gelieve de fiche 'drukwerk' te raadplegen op <http://gidsvoorduurzameaankopen.be/nl/content/drukwerk-dienst>

Uitsluitingscriteria

De niet-naleving van de milieu- en sociale wetgeving, die het voorwerp is geweest van een definitief vonnis of een beslissing met een gelijkwaardig effect, kan beschouwd worden als een overtreding met betrekking tot het professionele gedrag van de betrokken economische operator, of een ernstig vergrijp dat het mogelijk maakt de betrokken partij uit te sluiten van de mededinging voor het contract.

Ref.: Art. 56 en 57 van Richtlijn 2014/24/EU en Art. 80 van Richtlijn 2014/25/EU

⁴ Paper Chain Forum, Papier en Leefmilieu, een steeds duurzamere relatie, p.13

4 GUNNINGSCRITERIA

Gunningscriteria zijn criteria die het mogelijk maken om offertes objectief te vergelijken op basis van bijv. prijs, kwaliteit, esthetiek maar ook op vlak van sociale en ecologische duurzaamheid en innovatie. Gunningscriteria worden beoordeeld via een score of een gewicht en op die manier wordt een objectieve vergelijking gemaakt tussen de aanbieders. Eén belangrijke voorwaarde: gunningscriteria moeten gelinkt zijn met het voorwerp van de opdracht en moeten objectief meetbaar zijn! Het opnemen van 'duurzaamheid' als gunningscriterium is dus niet concreet genoeg én niet objectief meetbaar

Gunningscriteria toegepast in de praktijk

Gunningscriteria voorbeeld	Gewicht
1. Prijs <i>Berekening (bijv.): Laagst opgegeven prijs / opgegeven prijs x 0,60</i>	60%
2. Milieucriteria (De aanbestedende overheid verduidelijkt verder de gewichten die gegeven zullen worden aan de onder deze tabel vermelde criteria) <i>Berekening (bijv.): Totaal gescoorde punten / maximum aantal te scoren punten x 0,35</i>	35%
3. ...	5%

In de hierboven vermelde tabel zal het gewicht dat aan de milieucriteria wordt toegekend vastgesteld worden door de inkoper naar gelang de specifieke aanbesteding. Vertegenwoordigers van diverse sectorfederaties herinneren er vaak aan om dit gewicht niet te onderschatten, om duurzaamheid in de toekenningsfase sowieso een kans te geven.

Gebruik van labels en aanverwante criteria:

Criteria opgenomen in dit document en in een label zijn steeds een momentopname. Deze worden continu gereviseerd om de meest recente marktevoluties te volgen en het wordt bijgevolg aanbevolen om de laatste stand van zaken op vlak van lastenboek te consulteren op de website van het label zelf.

Een keurmerk kan zowel gebruikt worden als (bewijsvoering) voor technische criteria als voor gunningscriteria. In het eerste geval geldt dit als minimale eis, in het tweede geval kunnen extra punten verdiend worden bij het voldoen aan de uitgeschreven onderliggende criteria van het keurmerk. Artikel 54 van de wet overheidsopdrachten van 17 juni 2016 geeft een uitgebreid overzicht van de wijze waarop u naar keurmerken kunt verwijzen in een bestek. De meest algemene en juridisch correcte manier bestaat er in de technische eisen die u wenst te benadrukken (en die verband houden met het voorwerp van opdracht) op te nemen in (een bijlage) aan het bestek. Vervolgens vermeldt u dat een bepaald keurmerk of een set van keurmerken (of gelijkwaardig) als mogelijk bewijs op de naleving van de technische eis(en) voldoet. Neem gelijkwaardig bewijsmateriaal mee in overweging.

Het is ook mogelijk om een kruisverwijzing tussen technische specificaties en gunningscriteria te maken:

Bijvoorbeeld:

Technische eis:

Eventuele papieren handleidingen bij het product zijn gedrukt op papier met minstens 70% gerecycleerde vezels of vezels uit duurzaam beheerde bossen (op basis van aanwijzingen op het FSC of PEFC label of gelijkwaardige labels)

Gunningscriterium:

Indien meer dan 70% van de vezels van de eventuele papieren handleidingen van gerecycleerd oorsprong of uit duurzaam beheerde bossen is (zie technische eis) dan kunt u extra punten krijgen (op basis van aanwijzingen op het FSC of PEFC label of gelijkwaardige labels).

Milieu- en andere criteria en labels die u kunt gebruiken voor deze productgroep kunt u terugvinden onder bijlage 1 van deze fiche. U kunt ze gebruiken in het kader van de gunningscriteria die u vermeldt in uw bestek

5 TECHNISCHE SPECIFICATIES

Onder de technische specificaties worden de kenmerken of eigenschappen beschreven waaraan het product of de dienst minimaal dient te voldoen.. Dit vormt een grote opportuniteit voor duurzaamheid want hier stellen we de duurzame eisen of technische eisen op van het product, dienst of werk. Keurmerken en certificaten zijn een eenvoudige en veelgebruikte methode om aan te tonen dat aan de technische specificaties is voldaan. Ze kunnen ook gebruikt worden als bron voor het zoeken naar technische kenmerken die opgenomen kunnen worden in het bestek.

Wat is een betrouwbaar label? Keurmerken zijn voor aanbestedende diensten een handig instrument om op een snelle manier te oordelen of een product voldoet aan een aantal milieu- of sociale eisen. Nochtans bestaat er een wildgroei aan keurmerken en is het niet toegelaten om zomaar elk keurmerk in te zetten in het kader van overheidsopdrachten. De wetgeving overheidsopdrachten omschrijft daarom de voorwaarden waaraan een keurmerk moet voldoen. Alle in de gids vermelde keurmerken voldoen aan de eisen van de wetgeving. Voor meer informatie over keurmerken, zie <http://gidsvoorduurzameaankopen.be/nl/milieu/keurmerken>

Milieu- en andere criteria en labels die u kunt gebruiken voor deze productgroep kunt u terugvinden onder bijlage 1 van deze fiche. U kunt ze gebruiken in het kader van de technische specificaties die u vermeldt in uw bestek

LET OP

Zijn uw verplichte criteria marktconform ?

6 BIJZONDERE UITVOERINGSVOORWAARDEN

Uitvoeringsvoorwaarden dienen door de opdrachtnemer gerespecteerd te worden tijdens de uitvoering van de opdracht. Uitvoeringsvoorwaarden zijn een ideaal instrument om opdrachtnemers aan te zetten om te investeren in duurzaamheid tijdens de volledige duur van de opdracht. Er moet een link zijn met het voorwerp van de opdracht, maar uitvoeringsvoorwaarden kunnen betrekking hebben op de leveringsvoorwaarden, de (sociaal of ecologisch verantwoorde) productiewijze, duurzaam HR-beleid, etc.

“U, als aankoper, heeft een belangrijke hefboom voor duurzaamheid in handen: koopkracht.”

Jo Versteven, expert duurzame overheidsopdrachten, Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling

Milieu- en andere criteria en labels die u kunt gebruiken voor deze productgroep kunt u terugvinden onder bijlage 1 van deze fiche. U kunt ze in sommige gevallen gebruiken in het kader van de bijzondere uitvoeringsvoorwaarden die u vermeldt in uw bestek

7 SOCIALE ASPECTEN IN OVERHEIDSOPDRACHTEN

Sociale en ethische aspecten

Aanbestedende diensten kunnen op verschillende manieren rekening houden met sociale en ethische overwegingen in overheidsopdrachten.

Het betreft het respecteren van de nationale, Europese en internationale sociale wetgeving, het bevorderen van gelijke kansen voor mannen en vrouwen en culturele diversiteit, het bepalen van technische eisen die een (betere) toegankelijkheid voor mensen met een handicap toelaten, het inschakelen van minder gekwalificeerde doelgroepen en werklozen (kansengroepen), het respecteren van de conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie en van de mensenrechten (fatsoenlijke arbeidsomstandigheden, het rekening houden met aanvaardbare lonen (IAO-conventie nr. 94) bij de gunning van de opdracht, het rekening houden met duurzame handelspraktijken, het rekening houden met de sociale gevolgen van productieprocessen in de hele levenscyclus van een product of een dienst, het treffen van de nodige maatregelen om de deelname van beschutte werkplaatsen (maatwerkbedrijven) en sociale inschakelingsondernemingen aan te moedigen, het zorgen voor voldoende opleiding, veiligheidsinstructies, ... voor het personeel.

Voor aankopers is het echter wel belangrijk om hiermee op een gepaste manier rekening te houden. De overwegingen kunnen namelijk, afhankelijk van hun aard, pas tijdens bepaalde fases van de aanbestedingsprocedure worden meegewogen.

Voor gedetailleerde informatie over deze sociale en ethische aspecten en hun toepassing in overheidsopdrachten, gelieve de website te raadplegen op:
<http://gidsvoorduurzameaankopen.be/nl/sociale-aspecten>

BIJLAGE 1: CRITERIA

Criteria opgenomen in dit document en in een label zijn steeds een momentopname. Deze worden continu gereviseerd om de meest recente marktevoluties te volgen en het wordt bijgevolg aanbevolen om de laatste stand van zaken op vlak van lastenboek te consulteren op de website van het label zelf.

Technische specificaties⁵

a) Gewicht en opaciteit

Dit criterium is geen strikt milieucriterium en dient eerder als een kwaliteitsaspect gezien te worden. Toch kan er onder bepaalde omstandigheden een verband zijn met milieuaspecten zoals toegelicht onder deel 'Trends in de markt'.

Het criterium is vooral van belang voor print- en kopieerpapier, schriften en publicatiepapier. Tegenwoordig kan de markt voldoende hoge opaciteits-percentages aanbieden in combinatie met milieuvriendelijke blekingsmethodes (bijvoorbeeld TCF)

b) Oorsprong van vezels (GPP toolkit)

Het papier moet zijn gemaakt van:

- a) minimum 75% gerecycleerde papiervezels⁶, waarvan minstens 65% na verbruik gerecycleerde vezels⁷;
- OFWEL
- b) 100% vezels afkomstig van legale houtkap en minimum 50% afkomstig van duurzaam beheerde bossen.⁸

In geval het gaat om nieuwe vezels (criterium b) dient de herkomst van het hout traceerbaar te zijn. (Voor schriften en zakboekjes dient dit criterium zowel naar het kaft als naar het binnenwerk te verwijzen.)

Verificatie :

Ecolabels (zie tabel 1) of Chain of Custody certificaat⁹

⁵ Onderstaande criteria werden maximaal afgestemd op de criteria van de Europese Commissie http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm (2009) en de criteria vermeld in de Omzendbrief van de Waalse Regering betreffende de aankoop van kopieer- of printpapier van 3 juni 2009 (BS 22 juni 2009). Voor Vlaanderen werd rekening gehouden met bestekken van de Diensten van het Algemeen Regeringsbeleid (DAR) m.b.t. drukwerk (2010), een marktonderzoek van OVAM m.b.t. papier en aanbevelingen van de Interne cel Milieuzorg. Voor Brussel Hoofdstedelijk Gewest kan verwezen worden naar bestekken van Brussel Leefmilieu uit 2009

⁶ De Europese toolkit verwijst voor gewone kantoortoepassingen naar 100% gerecycleerde papiervezels

⁷ Voor de Europese markt is de verwijzing naar 65% na verbruik gerecycleerde vezels niet van belang

⁸ Het criterium b) refereert naar het Europees Ecolabel

⁹ [EU GPP toolkit 2012]: Naleving kan worden aangetoond aan de hand van certificaten inzake de bewakingsketen ("chain of custody") van de houtvezels overeenkomstig FSC4, PEFC5 of gelijkwaardige systemen. De legale herkomst van het hout kan ook worden aangetoond met behulp van een traceringsstelsel. Dit soort vrijwillige systemen kunnen door derden gecertificeerd zijn, veelal in het kader van ISO 9001:2008 and ISO 14001:2004 of een EMAS-beheersysteem.

Als het hout uit een land komt dat een vrijwillige partnerschapsovereenkomst met de EU heeft ondertekend, kan de FLEGT-vergunning dienst doen als bewijs. Voor niet gecertificeerde niet-gerecycleerde vezels moeten de inschrijvers de boomsoort, hoeveelheid en herkomst van de voor de pulp- en papierproductie gebruikte vezels vermelden, vergezeld van een verklaring over de legaliteit ervan. Het moet mogelijk zijn de vezels door de volledige productieketen heen te volgen, van bos tot eindproduct.

Technische gegevens bij voorkeur vermeld in een document opgesteld volgens Paper profile (<http://www.paperprofile.com>)

c) Bleiking¹⁰ (GPP toolkit)

Het papier moet in elk geval ECF (Elementary Chlorine Free) zijn, dat wil zeggen gebleekt zonder chloorgas. TCF-papier (TCF: Totally Chlorine Free – volledig chloorvrij gebleekt) wordt ook aanvaard.

Verificatie :

Ecolabels (zie tabel 1) of

Technische gegevens bij voorkeur vermeld in een document opgesteld volgens Paper profile (<http://www.paperprofile.com>)

d) Chemische substanties

- a) Het papier bevat geen toevoeging van verfstoffen (voor gekleurd papier) en bevat geen witmakers met de H-zinnen H400, H411, H412, H413 of combinaties van deze H-zinnen.
- b) Het papier bevat geen synthetische polymeren, lijmen, coatings of kleurstoffen die geklasseerd zijn als kankerverwekkend, mutageen of toxisch voor reproductie of schadelijk zijn voor het milieu
- c) Voor het papier gelden de volgende grenswaarden in kleurstoffen: Pb 100 ppm, Hg 4 ppm, Cd 20 ppm en Cr 100 ppm.
De volgende grenswaarden gelden voor individuele stoffen in pigmenten: Pb 100 ppm, Hg 25 ppm, Cd 50 ppm en Cr 100 ppm.

Verificatie :

Ecolabels (zie tabel 1) Criterium a en b kan onvoldoende gewaarborgd worden door sommige ecolabels (oktober 2010). Deze opmerking geldt in het bijzonder voor Blauwe Engel voor sommige klassen van papiersoorten. Er wordt daarom aangeraden om voor de verificatie van criteria a en b zeker naar een technisch document te vragen (zie hieronder)

Technische dossier

e) Verpakking

Onder verpakking wordt zowel primaire, secundaire als tertiaire verpakking verstaan.¹¹ Leveringen kunnen gebeuren in verpakkingen uit gerecycleerd materiaal ofwel uit composteerbare verpakkingen:

Indien de aanbestedende dienst oordeelt dat het verstrekte bewijsmateriaal naleving van de technische specificaties onvoldoende aantoont, kan zij de inschrijver om nadere toelichting of documentatie verzoeken.

¹⁰ Zie voetnoot 3

¹¹ **Verpakking:** Volgens artikel 3 van Richtlijn 94/62/EG van 20 december 1994 betreffende verpakking en verpakkingsafval, omvat “verpakking” uitsluitend:

- (a) verkoop- of primaire verpakking, dat wil zeggen verpakking die zo is ontworpen dat zij voor de eindgebruiker of consument op het verkooppunt een verkoopheenheid vormt;
- (b) verzamel- of secundaire verpakking, dat wil zeggen verpakking die zo is ontworpen dat zij op het verkooppunt een verzameling van een aantal verkoopheenheden vormt, ongeacht of deze als dusdanig aan de eindgebruiker of consument wordt verkocht, dan wel alleen dient om de rekken op het verkooppunt bij te vullen; deze verpakking kan van het product worden verwijderd zonder dat dit de kenmerken ervan beïnvloedt;
- (c) verzend- of tertiaire verpakking, dat wil zeggen verpakking die zo is ontworpen dat het verladen en het vervoer van een aantal verkoopheenheden of verzamelverpakkingen wordt vergemakkelijkt om fysieke schade door verlading of transport te voorkomen. Weg-, spoor-, scheeps- of vliegtuigcontainers worden niet als verzendverpakking beschouwd.

1) Voor levering in verpakkingen uit gerecycleerd materiaal:¹²

- a) De verpakking van het geleverde papier bestaat voor 80% uit gerecycleerd materiaal
- b) Indien de verpakking gebaseerd is op papier, dan moet de pulp in elk geval ECF (Elementary Chlorine Free) zijn, dat wil zeggen gebleekt zonder chloorgas. TCF-papier (TCF: Totally Chlorine Free – volledig chloorvrij gebleekt) wordt ook aanvaard.
- c) Indien de verpakking gebaseerd is op folie dan bevat deze geen PVC of PVDC

2) Voor levering in composteerbare verpakkingen:

De folie dient composteerbaar te zijn volgens de voorschriften van de Europese norm voor biodegradibiliteit EN 13432

Verificatie :

Voor gerecycleerde verpakkingen:

- een proefstaal van de verpakking
- een technische document dat de overeenstemming met bovenstaande criteria garandeert

Voor composteerbare verpakkingen:

- een proefstaal van de verpakking
- voor composteerbare folie kan o.a. verwezen worden naar het OK-compost label uitgereikt door AIB Vincotte. Elke andere gepaste vorm van bewijs wordt ook aanvaard.

f) Geschiktheid voor kopieermachines [enkel voor kopieer- en printpapier] (GPP Toolkit)

Om de geschiktheid van het papier in de kantoormachines van de aanbestedende dienst te testen, zal een proefstaal van X (verder te specificeren) bladen gevoegd worden bij de offerte.

g) Vensters [enkel voor enveloppen]

Het venster bevat geen materialen die problemen veroorzaken met de voorbehandeling en recycling van gebruikte vezels. Materialen die geen problemen veroorzaken zijn terug te vinden in de lijst in bijlage.

Verificatie :

Een proefstaal

Een technisch document dat de overeenstemming met bovenstaand criterium garandeert

h) Verlijmen of binden [enkel voor schriften en zakboekjes]

De schriftjes worden (a) ingebonden of (b) verlijmd met oplosmiddelenvrije lijm of (c) verlijmd met lijm op basis van water of ethanol

Verificatie :

In geval van verlijming : Kopie van etiket of technische fiche van de gebruikte lijm

Gunningscriteria

---

¹² Bij grafisch papier kan voor de papieren verpakking van de afzonderlijke bladen ook naar criterium 2 verwezen worden

a) Oorsprong van vezels (GPP toolkit)

0,15 punten per % gerecycleerde vezel

0,15 punten per % vezel afkomstig van hout uit duurzaam beheerde bossen¹³

Verificatie :

Ecolabels (zie tabel 1) of Chain of Custody certificaat

Technische gegevens bij voorkeur vermeld in een document opgesteld volgens Paper profile (<http://www.paperprofile.com>)

b) Bleking (GPP toolkit)

Het papier is ECF (Elementary Chlorine Free): 3 punten

Het papier is a) TCF-gebleekt (TCF: Totally Chlorine Free – volledig chloorvrij gebleekt) of b) het papier voldoet aan de volgende grenswaarden: maximale AOX-uitstoot van 0.05 kg/t en een COD (Chemical Oxygen Demand) van maximaal 5 kg/t: 5 punten.

Verificatie :

Technische gegevens bij voorkeur vermeld in een document opgesteld volgens Paper profile (<http://www.paperprofile.com>)

Uitvoeringsvoorwaarden

a) Verpakking

Afhankelijk van de logistieke organisatie van de aanbestedende overheidsdienst:

- Levering op herbruikbare europallet

Hierbij wordt opgemerkt dat papier voor drukwerk niet altijd onder de standaardformaten past en mogelijk niet geschikt is voor de afmetingen van europaletten. Het wordt aangeraden om dit in dit geval verder te onderzoeken.

b) Vezels

Indien het bewijsmateriaal voor FSC en PEFC wordt ingeroepen, kan ook gesteld worden dat de verwijzing naar het logo op de factuur wordt vermeld.

Bewijs : Dat aan alle voornoemde criteria wordt voldaan kan worden bewezen met de labels vermeld op de productpagina op <http://gidsvoorduurzameaankopen.be/nl/content/schrijfpapier-print-en-kopieerpapier>

Wanneer de inschrijver dit label kan voorleggen, is verder bewijs niet nodig. Elk geschikt bewijs dat afkomstig is van een erkend organisme kan eveneens worden gebruikt

---

¹³ In deze fiche wordt geen differentiëring gemaakt in het gewicht dat toegekend wordt aan gerecycleerde vezels en vezels afkomstig van hout uit duurzaam beheerde bossen. Op het eerste zicht lijken gerecycleerde vezels de voorkeur te genieten. Echter, in het recyclageproces van papier dienen steeds verse vezels toegevoegd te worden

BIJLAGE 2: GRONDSTOFFEN VOOR VENSTERS VAN ENVELOPPEN

(Actualisatie november 2010)

De meest geschikte materialen voor vensters bestaan uit (1) hernieuwbare grondstoffen en (2) veroorzaken geen problemen in het recyclageproces.

(1) Materialen die uit hernieuwbare grondstoffen bestaan en geen problemen veroorzaken in het recyclageproces zijn de volgende:

- PLA: Polymelkzuur of polylactide is de naam voor thermoplastische polymeren van melkzuur. Ze worden geproduceerd uit maïszetmeel of suikerriet.

(2) Materialen die geen problemen veroorzaken in het recyclageproces zijn de volgende:

- Polystyreen,
- Polyester,
- Propyleen
- PET,
- PLA (polylactic acid)

Referenties

Meer voorbeelden over het
verduurzamen van papierproducten
kan u vinden op
www.gidsvoorduurzaamaankopen.be

Verantwoordelijke uitgever